

THE COOPERATION OF THE LAY CHRISTIAN FAITHFUL IN THE POWER OF GOVERNANCE IN THE COLLEGIAL ORGANS OF THE PARTICULAR CHURCH

WSPÓLDZIAŁANIE WIERNYCH CHRZEŚCIJAN ŚWIECKICH WE WŁADZY RZĄDZENIA W ORGANACH KOLEGIALNYCH KOŚCIOŁA PARTYKULARNEGO

ABSTRACT

The legislator in the Code of Canon Law of 1983 states that those who have received sacred orders are qualified, according to the norm of the prescripts of the law, for the power of governance, which exists in the Church by divine institution. Lay members of the Christian faithful can cooperate in the exercise of this same power according to the norm of law (can. 129). In the article the author analyzes the basics of the cooperation of faithful lay faithful in the power of governance and their participation in the collegial organs of the particular Church, i.e. the finance council, the pastoral council and the mediation council.

STRESZCZENIE

Ustawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. stanowi, że ci, którzy otrzymali święcenia, zdolni są do sprawowania, zgodnie z przepisami prawa, władzy rządzenia, która jest w Kościele z Bożego ustanowienia. W wykonywaniu tej władzy mogą współdziałać wierni świeccy, zgodnie z przepisami prawa (kan. 129). Autor analizuje w artykule podstawy współdziałania we władzy rządzenia wiernych chrześcijan świeckich oraz ich uczestnictwo w organach kolegialnych Kościoła partykularnego, tj. w radzie ds. ekonomicznych, radzie duszpasterskiej i radzie mediacyjnej.

KEYWORDS: *finance council, pastoral council, mediation council, diocesan bishop*

SŁOWA KLUCZOWE: *rada ds. ekonomicznych, rada duszpasterska, rada mediacyjna, biskup diecezjalny*

WPROWADZENIE

Ustawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ stanowi, że władzę rządzenia (łac. *potestas regiminis*) sprawują ci, którzy otrzymali święcenia (kan. 129 § 1). Wierni chrześcijanie świeccy mogą współdziałać w wykonywaniu tej władzy zgodnie z przepisami prawa (kan. 129 § 2). Dlatego też w pierwszej kolejności zostaną przeanalizowane podstawy współdziałania wiernych chrześcijan świeckich we władzy rządzenia, a następnie sposoby uczestnictwa w organach kolegialnych Kościoła partykularnego, jako przejaw tego współdziałania, tj. w radzie ds. ekonomicznych (kan. 492–494), radzie duszpasterskiej (kan. 511–514) i radzie mediacyjnej (kan. 1733 § 2), a także w innych organach kolegialnych, które biskup diecezjalny może erygować stosownie do potrzeb w powierzonym mu Kościele partykularnym.

PODSTAWY WSPÓLDZIAŁANIA WIERNYCH CHRZEŚCIJAN ŚWIECKICH WE WŁADZY RZĄDZENIA

Papież Pius XII stwierdził: „(...) wierni, a ściślej świeccy, zajmują miejsce w pierwszych szeregach Kościoła. Dla nich Kościół stanowi życiową zasadę ludzkiej społeczności. Dlatego to oni, i przede wszystkim oni, winni uświadamiać sobie coraz wyraźniej nie tylko to, że należą do Kościoła, ale że sami są Kościołem, to znaczy wspólnotą wiernych żyjących na ziemi pod jednym przewodnictwem Papieża, oraz pozostających z nim w łączności Biskupów. Oni są Kościołem (...)”². Współdziałanie wiernych chrześcijan świeckich we władzy rządzenia jest jednym ze sposobów przenikania rzeczywistości społecznych, politycznych i ekonomicznych wymaganiami nauki i życia chrześcijańskiego³. Ojcowie soborowi w Konstytucji dogmatycznej o Kościele⁴ stwierdzili, że wierni chrześcijanie świeccy, „którzy wcieleni przez chrzest w Chrystusa, ustanowieni jako Lud Boży, stawszy się na swój sposób uczestnikami kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Chrystusa, sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu posłannictwo w Kościele i w świecie” (LG 31). Na mocy przyjętego sakramentu chrztu są powołani do współpracy i współodpowiedzialności w realizacji zbawczej misji, jaką Chrystus powierzył Kościołowi (kan. 204 § 1; kan. 208)⁵. Świeccy „(...) mogą być także powoływani w różny sposób do bardziej bezpośredniej współpracy z apostołatem hierarchii (...). Ponadto cieszą się uzdolnieniami, które sprawiają, że

hierarchia brała ich do pomocy w wykonywaniu pewnych zadań kościelnych służących celowi duchowemu. Na wszystkich zatem świeckich spoczywa zaszczytny obowiązek przyczyniania się do tego, aby Boży plan zbawienia coraz bardziej rozszerzał się na wszystkich ludzi wszystkich czasów i wszystkich miejsc na ziemi. Dlatego też wszędzie powinni mieć oni możliwość pilnego uczestniczenia, w miarę swoich sił i stosownie do aktualnych potrzeb, w zbawczym dziele Kościoła” (LG 33)⁶. Kongregacja ds. Biskupów w Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów potwierdziła, że osoby świeckie są „cennymi współpracownikami pasterzy i bez ich pomocy apostolstwo hierarchiczne nie może być w pełni skuteczne”. Dlatego też konieczny jest wkład świeckich w działalność kościelną m.in. poprzez uczestnictwo w strukturach diecezjalnych (AS 111).

Wierni chrześcijanie świeccy są pełnoprawnymi członkami Kościoła (Dyduch, 2005, s. 43). Mogą współdziałać we władzy rządzenia zgodnie z zasadą pomocniczości, która jest związana m.in. z „dowartościowaniem kolegalności, promocją laikatu i z uwzględnieniem opinii publicznej w Kościele” (Sitarz, 2008, s. 41). W podstawowej strukturze Kościoła partykularnego, jaką jest diecezja, odpowiedzialność za rządzenie spoczywa na biskupie diecezjalnym (AS 161), któremu z ustanowienia Bożego przysługuje władza ustawodawcza, wykonawcza i sądownicza (kan. 381 § 1; 391 § 1 i 2). Kongregacja ds. Biskupów stwierdziła: „Organiczna komunika kościelna i duchowość komunii będą sprzyjały docenieniu przez biskupa struktur aktywnej współpracy działających zgodnie z prawem kanonicznym. Takie struktury nadają znamie wspólnotowości pasterskim rządóm biskupa, jako że realizuje się tu pewien rodzaj wzajemności pomiędzy osobistą odpowiedzialnością biskupa za dobro powierzonej mu diecezji, a współpracą wszystkich wiernych. Biskup będzie przypominać wyraźnie, że owe struktury aktywnej współpracy nie mogą inspirować się zasadami demokracji parlamentarnej, ponieważ mają uprawnienia doradcze a nie decyzyjne. Postawa uważnego wsłuchiwanie się w głos drugiego jednoczy pasterzy wiernych (...). Biskup popierając udział wiernych w życiu Kościoła, zawsze będzie pamiętał o swoim prawie i osobistym obowiązku sprawowania władzy (...). Koordynowanie i współdziałanie wszystkich sił obecnych w diecezji wymaga wspólnych chwil refleksji i kolegalnego osądu. Biskup będzie musiał zatroszczyć się o to, aby takie spotka-

nia były zawsze dobrze przygotowane, zwarte w czasie, by skupiały się wokół konkretnego celu i konkretnych propozycji oraz aby wzajemne relacje zawsze były przeniknięte duchem chrześcijańskim, co sprawi, że wszyscy będą nosić w sercu pragnienie szczerzej współpracy” (AS 166)⁷. Dlatego też wierni świeccy nie mogą sprawować władzy rządzenia w Kościele, a jedynie w niej współdziałać, m.in. poprzez uczestnictwo w organach kolegialnych Kościoła partykularnego.

SPOSOBY WSPÓLDZIAŁANIA WIERNYCH CHRZEŚCIJAN ŚWIECKICH W ORGANACH KOLEGIALNYCH KOŚCIOŁA PARTYKULARNEGO

Przejawem współdziałania wiernych chrześcijan świeckich we władzy rządzenia jest partycypacja w organach kolegialnych Kościoła partykularnego, zarówno w diecezji, jak i w innych strukturach prawnie z nią zrównanych (kan. 368). Ustawodawca kościelny przewiduje możliwość uczestnictwa świeckich w następujących organach kolegialnych: radzie ds. ekonomicznych, radzie duszpasterskiej i radzie mediacyjnej⁸.

Uczestnictwo w radzie ds. ekonomicznych

Jedynym obligatoryjnym organem kolegialnym w diecezji, w którego skład mogą wchodzić wierni chrześcijanie świeccy, jest rada ds. ekonomicznych. „W każdej diecezji należy ustanowić Radę do spraw ekonomicznych, na czele której stoi biskup lub jego delegat, składającą się z trzech przynajmniej wiernych, biegłych w sprawach ekonomicznych, znających dobrze prawo cywilne i odznaczających się prawością. Nominację otrzymują od biskupa” (kan. 492 § 1) (Sitarz, 2004, s. 125; Sitarz, 1999). Diecezjalna rada ds. ekonomicznych składa się z przynajmniej trzech członków wybranych spośród duchownych lub wiernych świeckich (mężczyzn lub kobiet). Osoby te powinny spełniać następujące wymogi: 1) pozostawać w pełnej wspólnotcie Kościoła katolickiego (kan. 149 § 1; kan. 205), 2) odznaczać się biegłością w sprawach ekonomicznych i dobrą znajomością prawa cywilnego, 3) cechować się prawością, czyli cnotami moralnymi związanymi z poczuciem i przestrzeganiem sprawiedliwości oraz 4) odznaczać się brakiem pokrewieństwa lub powinowactwa z biskupem diecezjalnym aż do czwartego stopnia (kan. 492 § 3). Biskup

diecezjalny, według własnego uznania, dokonuje nominacji na pięcioletnią kadencję, z możliwością mianowania tych samych członków na dalsze pięcioletcie (kan. 492 § 2; kan. 470) (Sitarz, 2004, s. 125; Sitarz, 1999). Kongregacja ds. Biskupów doprecyzowała, że członkostwo w radzie należy powierzyć „wiernym wyróżniającym się ze względu na posiadaną wiedzę w zakresie ekonomii i prawa cywilnego, sprawdzonym w uczciwości i miłości do Kościoła i apostołstwa. Tam, gdzie został ustanowiony urząd diakona stałego, należy zaangażować diakonów stałych, zgodnie z ich charyzmatem (...)” (AS 193; zob. także kan. 236).

Obowiązek ustanowienia rady ds. ekonomicznych ustawodawca kościelny przewidział także w Kościołach partykularnych o charakterze personalnym, tj. w ordynariacie wojskowym⁹ i w ordynariacie personalnym dla byłych Anglikanów¹⁰.

„Świeccy odznaczający się odpowiednią wiedzą, roztropnością i uczciwością są zdolni do tego, by jako biegli lub doradcy świadczyli pomoc pasterzom Kościoła, także w radach działających zgodnie z przepisem prawa” (kan. 228 § 2) (Wierzbicki, 2016). Dlatego też uczestnictwo wiernych świeckich w diecezjalnej radzie ds. ekonomicznych stanowi przejaw współdziałania we władzy rządzenia, która w diecezji przysługuje biskupowi diecezjalnemu.

W sytuacji *sede plena* rada posiada kompetencje konsultacyjne. Kongregacja ds. Biskupów zachęca, aby biskup wspólnie z tym organem kolegialnym poddawał analizie bilanse czy plany finansowe (AS 193). Biskup diecezjalny jest zobowiązany uzyskać zgodę rady ds. ekonomicznych w następujących sytuacjach: 1) przed podjęciem aktów przekraczających granice zwykłej administracji (kan. 1277), 2) przed dokonaniem alienacji (kan. 1292; AS 189), 3) przed zezwoleniem na dokonanie przez osobę prawną transakcji skutkującej pogorszeniem jej sytuacji materialnej (kan. 1295), 4) przed zrzeczeniem się instancji w procesie spornym w sprawach dotyczących aktów przekraczających granice zwyczajnego zarządu (kan. 1254 § 2). Biskup diecezjalny zobowiązany jest także do wysłuchania opinii rady w następujących sytuacjach: 1) mianowania i usuwania ekonoma diecezjalnego (kan. 494 § 1), 2) nałożenia na wiernych zobowiązania materialnego (kan. 1263), 3) dokonania aktu administracyjnego o większym znaczeniu (kan. 1277; AS 189 i 193), 4) określenia działań przekraczających granice zwykłego zarządu (kan. 1281

§ 2; AS 193), 5) przyjęcia corocznych sprawozdań z zarządu poszczególnych dóbr kościelnych (kan. 1287), 6) zabezpieczenia i ulokowania dóbr ruchomych i pieniędzy przydzielonych tytułem dotacji (kan. 1305), 7) zmniejszenia zobowiązań pochodzących z rozporządzeń wiernych na cele pobożne (kan. 1310 § 2) (Sitarz, 2015, s. 153–154). Biskup diecezjalny powinien „pobudzać do współpracy” kolegium konsultorów i radę ds. ekonomicznych „w sprawach określonych przez prawo powszechne” (AS 190; por.: kan. 1277; 494 § 1–2; 1263; 1281 § 2; 1287 § 1; 1292; 1295; 1304; 1305; 1310 § 2).

Ponadto w sytuacji *sede vacante* rada ds. ekonomicznych została wyposażona przez ustawodawcę kodeksowego w kompetencję kreacyjną. Jeżeli kolegium konsultorów wybierze na administratora diecezji dotychczasowego ekonoma, wówczas rada jest zobowiązana wybrać innego ekonoma (kan. 423 § 2). Nominacja tych, którzy sprawują urzędy w kurii diecezjalnej, należy do biskupa diecezjalnego (kan. 470). Dlatego też wybór ekonoma przez radę, która zgodnie z kan. 492 § 1 może składać się z samych świeckich, stanowi wyjątek od tej zasady (zob. także kan. 1742) i jedyny przypadek, w którym to wierni świeccy mogą decydować o składzie kurii diecezjalnej i powierzać tak ważny urząd, jakim jest tymczasowy ekonom diecezjalny.

Uczestnictwo w radzie duszpasterskiej

Ustawodawca powszechny nie przewidywał ustanowienia rady duszpasterskiej w Kodeksie z 1917 r.¹¹ Dopiero Ojcowie *Vaticanum II*, akcentując zasadę pomocniczości i potrzebę współdziałania wiernych chrześcijan świeckich we władzy rządzenia w Kościele, stwierdzili: „(...) pasterze mają uznawać i wspierać godność i odpowiedzialność świeckich w Kościele; mają chętnie korzystać z ich roztropnej rady, z ufnością powierzać im zadania w służbie Kościołowi i pozostawiać im swobodę oraz pole działania, a nawet zachęcać ich, aby także z własnej inicjatywy przystępowali do współpracy. (...) dzięki temu bowiem w świeckich umacnia się poczucie własnej odpowiedzialności, wzmagają się zapał, i siły ludzi świeckich łatwiej łączą się z pracą pasterzy. Ci zaś, wspierani doświadczeniem świeckich, mogą zdobyć celniejszy i odpowiedzialniejszy osąd zarówno w sprawach duchowych, jak i doczesnych, tak aby cały Kościół, umocniony przez wszystkich swoich członków, skuteczniej pełnił swe posłannictwo dla życia świata” (LG 37)¹².

Ustawodawca powszechny stanowi: „§ 1. Rada duszpasterska składa się z wiernych, pozostających w pełnej wspólności z Kościołem katolickim, tak duchownych, jak członków instytutów życia konsekrowanego i przede wszystkim świeckich, wyznaczonych w sposób określony przez biskupa diecezjalnego. § 2. Do Rady [rady – A.R.] duszpasterskiej należy dobrać wiernych w ten sposób, żeby jej skład był rzeczywistym odzwierciedleniem całej części Ludu Bożego, stanowiącego diecezję, z uwzględnieniem różnych regionów diecezji, warunków społecznych i zawodowych oraz udziału, jaki osoby pojedyncze lub zrzeszone mają w apostołstwie. § 3. Do Rady [rady – A.R.] duszpasterskiej należy dobierać tylko tych wiernych, którzy odznaczają się pewną wiarą, dobrymi obyczajami i roztropnością” (kan. 512). Rada jest organem fakultatywnym w diecezji, ponieważ biskup diecezjalny może ją utworzyć, jeśli zalecają to okoliczności duszpasterskie (kan. 511) (Sitarz, 2005, s. 406–408). Ustawodawca kodeksowy nie określa minimalnej ani maksymalnej liczby osób tworzących ten organ kolegialny, jak też sposobu wyboru poszczególnych członków i kadencji (kan. 513). Rada „(...) może być ustanowiona w sposób różny. Zwyczajnie, chociaż z natury swojej jest instytucją stałą, może być zarówno co do członków, jak i co do swojej działalności powoływana czasowo oraz z okazji wykonywania jakiegoś zadania (...)” (ES 16 § 2). Biskup diecezjalny powinien doprecyzować te kwestie w promulgowanym przez siebie statucie (Sitarz, 2005, s. 406–408). Kongregacja ds. Biskupów stanowi: „Decyzja na temat sposobu powoływania członków do Rady [rady – A.R.] duszpasterskiej przysługuje biskupowi, który zagwarantuje to sobie na mocy odpowiednich zapisów statutowych: na przykład, zlecając parafiom i innym instytucjom wyznaczenie kandydatów, pozostawiwszy sobie jednak – być może przez akt zatwierdzenia członków wcześniej wyznaczonych – prawo wyłączenia tych, którzy wydają się niezdatni” (AS 185). Rada duszpasterska, poza osobami duchownymi, składa się przede wszystkim z wiernych chrześcijan świeckich, zarówno mężczyzn, jak i kobiet¹³. Jest „instytucjonalną formą wyrażania uczestnictwa wszystkich wiernych, jakiegokolwiek stanu, w misji Kościoła” (AS 185). Osoby te powinny spełniać następujące wymogi: 1) pozostawać w pełnej wspólności z Kościołem katolickim, 2) odznaczać się pewną wiarą, dobrymi obyczajami i roztropnością (kan. 512 § 1 i 3). Biskup diecezjalny w sta-

tucie powinien doprecyzować inne przymioty na członków rady (kan. 149 § 1), a także określić proporcje między wszystkimi kategoriami wiernych chrześcijan w jej składzie (Wroceński, 2004, s. 119).

Rada duszpasterska jest organem doradczym (kan. 514 § 1; ES 16 § 2). Świeccy tylko współdziałają we władzy rządzenia. Dlatego też – zgodnie z zaleceniem dykasterii Kurii Rzymskiej – obrady rady duszpasterskiej „zawsze powinny cechować – delikatny szacunek dla jurysdykcji biskupa oraz dla autonomii pojedynczych i zrzeszonych wiernych, jak również unikanie roszczenia sobie prawa do władzy czy koordynowania” (AS 185). Wierni chrześcijanie świeccy wchodzący w skład rady mają za zadanie „badać pod władzą biskupa wszystko, co dotyczy działalności pasterskiej, a także rozważać i przedstawiać praktyczne wnioski” (kan. 511; CD 27; AS 185). Szczegółowe określenie kompetencji rady ustawodawca partykularny powinien doprecyzować w statucie (Cusack, 2000, s. 668–669). Przedmiotem dyskusji tego organu kolegialnego jest szeroko rozumiana działalność duszpasterska, a w szczególności: plan duszpasterski, diecezjalne inicjatywy misyjne, katechetyczne i apostołskie, odpowiednie środki służące pogłębianiu formacji doktrynalnej i życia sakramentalnego wiernych, sposoby ułatwiania pracy duszpasterskiej duchownych czy też uwrażliwianie opinii publicznej na problemy Kościoła (AS 185) (Sitarz, 2004, s. 147–148; Sitarz, 2008, s. 94–96). Papież Jan Paweł II odnosząc się do uczestnictwa wiernych świeckich w życiu Kościoła, wyrażającego się przede wszystkim w życiu i misji Kościołów partykularnych, stwierdził: „W rzeczywistości chodzi tu o zasadniczą formę współpracy i dialogu, a także rozpoznania, na szczeblu diecezjalnym. Udział świeckich w tych radach pozwoli rozszerzyć zakres konsultacji, a zasada współpracy (...) będzie stosowana szerzej i odważniej” (CL 25).

Przejawem współdziałania wiernych świeckich – będących członkami rady duszpasterskiej – we władzy rządzenia w Kościele jest możliwość ich uczestnictwa w synodzie prowincjalnym i diecezjalnym. W odniesieniu do synodu prowincjalnego ustawodawca kodeksowy stanowi, że rada duszpasterska powinna wybrać (zob. kan. 164–179) spośród swoich członków dwóch przedstawicieli, którzy mają głos doradczy (kan. 443 § 5)¹⁴. Z kolei na synod diecezjalny obligatoryjnie powinni zostać wezwani i mają obowiązek w nim uczestniczyć wierni świeccy wybrani przez radę duszpasterską,

w sposób i w liczbie określonej przez biskupa diecezjalnego. Jeżeli rada nie została utworzona, biskup diecezjalny określa sposób wyboru osób świeckich mających uczestniczyć w obradach synodu (kan. 463 § 1, 5°)¹⁵. Zgodnie z Instrukcją o synodach diecezjalnych¹⁶ w wyborze wiernych świeckich, zarówno mężczyzn, jak i kobiet, w miarę możliwości należy zastosować kan. 512 § 2. W celu zapewnienia znaczenia ich wkładu w dobro Kościoła istotne jest, aby wierni świeccy uczestniczący w synodzie zostali wybrani spośród osób odznaczających się pewną wiarą, dobrymi obyczajami i roztropnością (por. kan. 512 § 3). Kongregacja ds. Biskupów i Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów podkreśliły, że jest to niezbędny wymóg, aby świeccy wzięli udział w synodzie diecezjalnym¹⁷.

W odniesieniu do kompetencji rady duszpasterskiej na terenach misyjnych Ojcowie soborowi postanowili, aby jej „działalność apostołska nie ograniczała się jedynie do już nawróconych, lecz aby odpowiednia część zarówno współpracowników, jak i środków była przeznaczana na ewangelizację niechrześcijan” (AG 30). W statucie Ordynariatu Wojskowego w Polsce ustawodawca postanowił, że rada duszpasterska świadczy pomoc biskupowi polowemu¹⁸. Organ ten może zostać utworzony także w Administraturze Apostolskiej św. Jana Marii Vianneya (AB 10 § 2), a także w ordynariacie personalnym dla byłych Anglikanów (AC 10 § 4).

Uczestnictwo w radzie mediacyjnej

Rada mediacyjna jest fakultatywnym wieloosobowym kolegialnym organem kościelnej władzy administracyjnej o charakterze doradczym. W sytuacji jej erygowania w Kościele partykularnym wierni chrześcijanie świeccy mogliby współdziałać we władzy rządzenia „od pokojowego rozwiązania kontrowersji aż do ich sądowego rozpatrywania i rozstrzygnięcia”¹⁹. Dlatego też papież Benedykt XVI zachęcał do „podejmowania inicjatyw i rozporządzeń” mających na celu ich ustanowienie.

Konferencja biskupów albo biskup diecezjalny mogą erygować radę, której zadaniem byłoby „poszukiwanie i sugerowanie słusznych rozwiązań” (kan. 1733 § 2). Struktura organu mediacyjnego, wymogi dla kandydatów²⁰, jak też kadencja nie zostały określone w prawie powszechnym. W sytuacji, w której ustawodawca partykularny skorzysta z kompetencji przyznanej w kan. 1733

§ 2, powinien również promulgować statut, w którym określi zarówno wymogi dla kandydatów, jak i organy jednoosobowe bądź wieloosobowe uprawnione do zweryfikowania tych wymogów na szczeblu konferencji biskupów lub Kościoła partykularnego (Sitarz, 2013, s. 90). Wymóg przynależności do stanu duchownego nie wydaje się obligatoryjny dla członków rady mediacyjnej (por. kan. 274 § 1)²¹. W odniesieniu do tego organu kolegialnego trzeba postulować, aby zarówno co do sposobu jego utworzenia, jak i członkostwa miał on charakter mieszany. Członkowie wchodzący w skład rady mogliby pochodzić z trzech tytułów: z urzędu, z wyboru i z nominacji, zarówno spośród osób duchownych, jak i świeckich (Arrieta, 2008, s. 138–139). Taki skład stanowiłby realizację zalecenia ustawodawcy powszechnego, zgodnie z którym świeccy są zdolni do tego, aby świadczyć pomoc pasterzom Kościoła (kan. 216; kan. 228 § 2). Udział wiernych świeckich w radach stanowi formę partycypacji we władzy kościelnej (Pawluk, 2002, s. 49). Należy zauważyć, że skoro prawodawca w KPK/83 zezwala świeckim na pełnienie funkcji sądowych (np. sędzia, audytor, promotor sprawiedliwości, obrońca węzła) czy też powierzanie innych urzędów w kurii diecezjalnej (np. ekonom diecezjalny, kanclerz), to tym bardziej nie ma przeciwwskazań, aby w skład organów mediacyjnych byli powoływani wierni świeccy (Romanko, 2015, s. 163–165).

Wierni chrześcijanie świeccy, z racji przyjętego sakramentu chrztu, uczestniczą w kapłaństwie powszechnym Chrystusa (AS 4) (Sitarz, 2008, s. 30–32; Słowikowska, 2014, s. 13–17). Partycypując w kolegialnym organie mediacyjnym, mają wpływ na „przywracanie sprawiedliwości”, która „ma na celu odbudowanie właściwych i uporządkowanych relacji między wiernymi oraz między nimi i władzą kościelną. Pokój wewnętrzny bowiem i chętna współpraca wiernych w misji Kościoła rodzą się z przywrócenia poczucia całkowitego wypełniania swojego powołania. Sprawiedliwość, do jakiej Kościół dąży przez administracyjny proces sporny, może być uważana za początek, minimalny wymóg i jednocześnie oczekiwanie miłości, nieodzowne i zarazem niewystarczające w porównaniu z miłością, którą żyje Kościół. Lud Boży, pielgrzymujący na ziemi, nie będzie bowiem mógł urzeczywistnić swojej tożsamości jako wspólnota miłości, jeśli nie będą w nim respektowane wymogi sprawiedliwości”²². Ustawodawca kościelny określił kompetencje rady mediacyjnej w sposób ogólny jako „poszukiwanie i sugerowanie słusz-

nych rozwiązań” między autorem dekretu a jego adresatem (kan. 1733 § 2). Szczegółowe zadania tego organu mediacyjnego powinny zostać doprecyzowane w statucie (por. kan. 145 § 2). W pierwszej kolejności rada powinna „poszukiwać” słusznego rozwiązania (łac. *aequa solutio*) sporu, dlatego osoby wchodzące w jej skład wysłuchują zarówno autora, jak i adresata aktu administracyjnego. Należy zapoznać się ze stanem faktycznym, a więc ze źródłem zaistniałego sporu, a także poznać oczekiwania stron konfliktu. Poprzez wyszukiwanie elementów wspólnych trzeba ukazywać stronom korzyści płynące z tego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu. Jeżeli organ mediacyjny zapoznał się z istotą sporu i dążył do znalezienia ewentualnego wyjścia z konfliktu, powinien następnie „sugerować”, a więc proponować stronom słuszne rozwiązanie. Rada nie jest wyposażona w kompetencję do wydawania decyzji wiążącej strony. Dlatego też jakiegokolwiek decyzje tego organu nie mają dla stron mocy wiążącej (Krukowski, 2011, s. 177; Sitarz, 2008, s. 140–141; Romanko, 2016, s. 111–114). Powyższa interpretacja kan. 1733 § 2 pozostaje w zgodzie z kan. 129 § 2, według którego wierni chrześcijanie świeccy mogą współdziałać we władzy rządzenia w Kościele.

Uczestnictwo w innych organach kolegialnych

Ojcowie soborowi w dekreście o apostołstwie świeckich stwierdzili: „W diecezjach, o ile to możliwe, niech istnieją rady, które będą wspierać działalność apostołską Kościoła czy to na polu ewangelizacji i uświęcania, czy na terenie charytatywnym i społecznym oraz w innych działaniach przy zgodnej współpracy kapłanów i zakonników ze świeckimi. Takie rady będą mogły służyć wzajemnej koordynacji różnych świeckich stowarzyszeń i inicjatyw, przy zachowaniu własnego charakteru każdego z nich oraz ich autonomii” (AA 26). Biskup diecezjalny może utworzyć w diecezji także inne, niż te określone przez ustawodawcę powszechnego, organy kolegialne (zarówno stałe, jak i czasowe), zgodnie z możliwościami i potrzebami danego Kościoła partykularnego. W ich skład mogą również wchodzić wierni chrześcijanie świeccy (por. kan. 228 § 2)²³. Kongregacja ds. Biskupów wskazała, że ich zadaniem byłoby realizowanie programów diecezjalnych oraz poszukiwanie dróg realizacji na różnych polach duszpasterstwa i apostołstwa, np. rodzina, nauczanie, czy duszpasterstwo poszczególnych grup spo-

łecznych (Sitek, 2014, s. 79–90). Biskup powinien jednak „unikać tworzenia i podtrzymywania struktur zarządzania odbiegających od normy, które w jakiś sposób mogłyby zastępować lub stawać się konkurencją dla instytucji przewidzianych prawem kanonicznym, co z pewnością nie pomogłoby w sprawnym kierowaniu duszpasterstwem” (AS 182). Wierni świeccy mogą współdziałać we władzy rządzenia poprzez uczestnictwo w takich organach kolegialnych, jak: Komisja Śpiewu i Muzyki Kościelnej, Komisja do spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego, Komisja Nadzoru Budownictwa Kościelnego, Komisja Sztuki Kościelnej, Komisja Organistowska, Rada do spraw Społecznych, Rada do spraw Powołań, Rada Misyjna, Rada do spraw Młodzieży, Rada Katechetyczna (Wroceński, 2009, s. 221–222; Sitarz, 2008, s. 57–58). Dykasteria Kurii Rzymskiej wskazała, że należy zadbać, aby działalność takich organów była „dobrze rozplanowana i koordynowana, nie dopuszczając do interferencji, niepotrzebnego różnicowania poszczególnych zadań czy, przeciwnie, ich pomieszania” (AS 182).

PODSUMOWANIE

Reasumując powyższą analizę dotyczącą współdziałania wiernych chrześcijan świeckich we władzy rządzenia w organach kolegialnych Kościoła partykularnego, należy stwierdzić, że:

- Władza rządzenia w Kościele partykularnym z ustanowienia Bożego przysługuje biskupowi diecezjalnemu. Wierni chrześcijanie świeccy nie mogą sprawować tej władzy, ale jedynie współdziałać w jej wykonywaniu, zgodnie z przepisami prawa.
- Jednym ze sposobów współdziałania we władzy rządzenia jest możliwość partycypacji świeckich w organach kolegialnych tworzonych w diecezji i w innych strukturach prawnie z nią zrównanych.
- Osoby świeckie mogą wchodzić w skład rady ds. ekonomicznych (organ obligatoryjny), a także rady ds. duszpasterskich i rady mediacyjnej (organy fakultatywne).
- Ustawodawca kościelny umożliwia biskupowi diecezjalnemu erygowanie innych, pozakodeksowych, organów kolegialnych w celu skuteczniejszego koordynowania dziełami apostołskimi, w duchu poszanowania zasady pomocniczości, współpracy i dobra wspólnego.

Literatura

- Arrieta, J.I. (2008). *L'attività consultiva nell'amministrazione ecclesiastica di governo*, [in:] J.I. Arrieta (red.), *Discrezionalità e discernimento nel governo della Chiesa* (s. 133–152), Venezia: Marcianum Press.
- Cusack, B.A. (2002). *The pastoral council*, [in:] J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green (red.), *New commentary on the code of canon law* (s. 666–671), New York–Mahwah: Paulist Press.
- Dyduch, J. (2005). *Oboowiązki i prawa wiernych chrześcijan świeckich*, [w:] J. Krukowski (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, t. II/1 (s. 42–54), Poznań: Pallottinum.
- Dyduch, J. (2004). *Pozycja wiernych świeckich w Kościele partykularnym*, [w:] J. Krukowski, M. Sitraz (red.), *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II* (s. 61–76), Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Krukowski, J. (2004). *Kolegialne organy konsultacyjne w Kościołach partykularnych (Wprowadzenie do problematyki)*, [w:] J. Krukowski, T. Rozkrut (red.), *Struktury kolegialne w Kościele partykularnym. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Nauk Prawnych Towarzystwo Naukowe KUL i Wyższe Seminarium Duchowne w Tarnowie, Tarnów 17–18 września 2002* (s. 21–31), Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej BIBLOS.
- Krukowski, J. (2011). *Środki pojednawcze zmierzające do zapobieżenia powstaniu sporu administracyjnego*, „Roczniki Nauk Prawnych” 21(1), s. 171–179.
- Menke, M. (2013). *Udział świeckich w potestas regiminis Kościoła Katolickiego*, „Kościół i Prawo” 2(15), s. 101–113.
- Pawluk, T. (2002). *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży, jego nauczanie i usłużanie*, t. II, Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Romanko, A. (2016). *Mediacja w sprawach administracyjnych w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Romanko, A. (2015). *Udział wiernych świeckich w organach mediacyjnych w prawie kanonicznym*, [w:] P. Zamelski (red.), *Partycypacja społeczna i ekonomiczna w administracji* (s. 159–165), Opole: Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej.
- Sitarz, M. (2013). *Competences of collegial organs in a particular church in the exercise of executive power according to the code of canon law of 1983*, Lublin: Wydawnictwo KUL.

- Sitarz, M. (1999). *Kolegium konsultorów w Kodeksie Prawa Kanonicznego 1983 i w partykularnym prawie polskim*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Sitarz, M. (2008). *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Sitarz, M. (2015). *Kompetencje rady ekonomicznej jako przejaw uczestnictwa świeckich we władzy rządzenia*, [w:] P. Zamelski (red.), *Partycypacja społeczna i ekonomiczna w administracji* (s. 151–157), Opole: Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej.
- Sitarz, M. (2004). *Organy kolegialne w Kościele partykularnym*, [w:] J. Krukowski, M. Sitarz (red.), *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II* (s. 115–153), Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Sitarz M. (2009). *Organy kolegialne w Kościele partykularnym*, [w:] J. Krukowski, Z. Tracz (red.), *25-lecie promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego. Obowiązki i stosowanie w Polsce* (s. 121–184), Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie.
- Sitarz, M. (2005). *Rada duszpasterska*, [w:] J. Krukowski (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, t. II/1 (s. 404–409), Poznań: Pallottinum.
- Sitek, M. (2014). *Współczesne dylematy praw kulturalnych*, „Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarne” nr 5, s. 79–90.
- Słowikowska, A. (2014). *Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Wierzbicki, P. (2016). *Współpraca wiernych świeckich z duchownymi w Kościele partykularnym według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Wroceński, J. (2004). *Diecezjalna rada duszpasterska – struktura i zadania*, [w:] J. Krukowski, T. Rozkrut (red.), *Struktury kolegialne w Kościele partykularnym*. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Nauk Prawnych Towarzystwo Naukowe KUL i Wyższe Seminarium Duchowne w Tarnowie, Tarnów 17–18 września 2002 (s. 109–126), Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej BIBLOS.
- Wroceński, J. (2009). *Udział wiernych świeckich w wykonywaniu władzy rządzenia w Kościele partykularnym*, „Kieleckie Studia Teologiczne” nr 8, s. 215–230.

Endnotes

- ¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1–317; tekst polski [w:] *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].
- ² „(...) *i fedeli, e più precisamente i laici, si trovano nella linea più avanzata della vita della Chiesa; per loro la Chiesa è il principio vitale della società umana. Perciò essi, specialmente essi, debbono avere una sempre più chiara consapevolezza non soltanto di appartenere alla Chiesa, ma di essere la Chiesa, vale a dire la comunità dei fedeli sulla terra sotto la condotta del Capo comune, il Papa, e dei Vescovi in comunione con lui. Essi sono la Chiesa (...)*”. Zob. Pius PP. XII, *Allocutio Beatissimus Pater, die XX mensis Februarii a. 1946, adstantibus Emis ac Revmis Patribus GardMalibus recenter creatis haec verba fecit. Saluto ai nuovi cardinali* (20.02.1946), AAS 38 (1946), s. 141–151; Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica post-synodalis de vocatione et missione Laicorum in Ecclesia et in mundo Christifideles laici* (30.12.1988), AAS 81 (1989), s. 393–521; tekst polski: Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Christifideles laici o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II*, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 1999 [dalej cyt.: CL], nr 9.
- ³ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Libreria Editrice Vaticana 1997; tekst polski: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum, Poznań 2009, nr 899. Szerzej na temat pojęć „świecki” i „władza rządzenia” (Menke, 2013, s. 102–106).
- ⁴ *Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5–75; tekst polski [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 104–163 [dalej cyt.: LG].
- ⁵ „Wiernymi są ci, którzy przez chrzest wszczępieni w Chrystusa, zostali ukonstytuowani Ludem Bożym i stawszy się z tej racji na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego posłannictwa Chrystusa, zgodnie z własną każdego pozycją, są powołani do wypełniania misji, jaką Bóg powierzył pełnić Kościołowi w świecie” (kan. 204 § 1); „Z racji odrodzenia w Chrystusie wszyscy wierni są równi co do godności i działania, na skutek czego każdy, zgodnie z własną pozycją i zadaniem współpracuje w budowaniu Ciała Chrystusa” (kan. 208); *Congregatio pro Episcopis, Directorium Ecclesiae imago de pastoralis ministerio Episcoporum Ecclesiae imago* (22.02.1973), Typis Polyglottis Vaticanis 1973; tekst polski [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 403–516, nr 208; *Congregazione per i Vescovi, Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi Apostolorum successores*

- (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana 2004; tekst polski [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 517–711 [dalej cyt.: AS], nr 108 (Sitarz, 2009, s. 121–122).
- ⁶ W dekrecie o apostołstwie świeckich Ojcowie Soboru podkreślili: „Świeccy, jako uczestnicy funkcji Chrystusa Kapłana, Proroka i Króla, mają czynny udział w życiu i działalności Kościoła. We wspólnotach kościelnych działalność ich jest do tego stopnia konieczna, że bez niej samo apostołstwo pasterzy nie może zazwyczaj być w pełni skuteczne”, *Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de apostolatu laicorum Apostolicam actuositatem* (18.11.1965), AAS 58 (1966), s. 837–864; tekst polski [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje*, s. 377–401 [dalej cyt.: AA], nr 10.
- ⁷ Potwierdził to również ustawodawca kościelny w posynodalnej adhortacji apostołskiej o biskupiej posłudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata: „Przeżywanie jedności Kościelnej będzie dla biskupa szkołą stylu pasterskiego, który charakteryzuje się coraz większym otwarciem na współpracę ze wszystkimi. Realizuje się w niej rodzaj wzajemnego oddziaływania, z jednej strony – o czym biskup powinien decydować jako osobiście odpowiedzialny za dobro powierzonego mu Kościoła, a z drugiej strony wkładem, jaki wierni mogą wносить poprzez organy doradcze (...)”. Zob. Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica post-synodalis de Episcopo ministro Evangelii Iesu Christi pro mundi spe Pastores gregis* (16.10.2003), AAS 96 (2004), s. 825–924; tekst polski [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 310–400, nr 44 (Dyduch, 2004, s. 61–76; Krukowski, 2004, s. 21–23).
- ⁸ W skład pozostałych organów kolegialnych Kościoła partykularnego nie mogą wchodzić wierni chrześcijanie świeccy: rada biskupia (kan. 473 § 4), rada kapłańska (kan. 495–501), kolegium konsultorów (kan. 502), kapituła kanoników (kan. 503–510), rada misji (kan. 495 § 2), zespół proboszczów konsultorów (kan. 1742), rada zarządzania {*Congregatio pro Episcopis, Decretum de Administratione Apostolica personali „Sancti Ioannis Mariae Vianney” condenda Animarum bonum* (18.01.2002), AAS 94 (2002), s. 305–308; tekst polski [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła 2*, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz, P. Zajac, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 559–563 [dalej cyt.: AB], art. 10 § 1; Benedictus PP. XVI, *Constitutio apostolica qua Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur qui plenam communionem cum Catholica Ecclesia ineunt Anglicanorum coetibus* (4.11.2009), AAS 101 (2009), s. 985–990; tekst polski [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, s. 63–73 [dalej cyt.: AC], art. X § 1 i 2}.
- ⁹ Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica qua nova canonica ordinatio pro spirituali militum curae datur Spirituali militum curae* (21.04.1986), AAS 78 (1986), s. 481–486; tekst polski [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 211–216

[dalej cyt.: SMC], nr XIII; *Statuti dell'Ordinariato Militare o Castrense in Polonia* (21.01.1991), AAS 83 (1991), s. 155–157; tekst polski [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 780–782, nr IV.

- ¹⁰ „Ordynariusz ma utworzyć Radę do spraw ekonomicznych, zgodnie z normami Kodeksu Prawa Kanonicznego i zadaniami ustalonymi przez tenże Kodeks” (AC, art. X § 3). Wprawdzie ustawodawca kościelny w dekrecie o ustanowieniu Personalnej Administratury Apostolskiej św. Jana Marii Vianneya nie stanowi wprost o radzie ds. ekonomicznych, to jednak na podstawie nr 2 cytowanego dekretu, zgodnie z którym Administratura rządzi się m.in. prawem powszechnym, a także na podstawie kan. 368 i kan. 381 § 2 administrator personalny powinien erygować radę ds. ekonomicznych.
- ¹¹ *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1–593.
- ¹² Zob. także: *Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 673–696; tekst polski [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje*, s. 236–258 [dalej cyt.: CD], nr 27; tenże, *Decretum de activitate missionali Ecclesiae Ad gentes Divinitus* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 947–990; tekst polski [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje*, s. 433–471 [dalej cyt.: AG], nr 30; Paulus PP. VI, *Litterae apostolicae motu proprio datae Normae de quaedam exsequenda SS. Concilii Vaticani II Decreta statuuntur Ecclesiae Sanctae* (6.08.1966), AAS 58 (1966), s. 757–787; tekst polski [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, s. 138–155 [dalej cyt.: ES], nr 16–17.
- ¹³ Regulacja kodeksowa stanowi realizację postulatów Soboru Watykańskiego II. Ojcowie *Vaticanum II* zachęcali, aby w radzie uczestniczyli „specjalnie dobrani duchowni, zakonnicy i świeccy” (CD 27), „za pośrednictwem wybranych delegatów” (AG 30). „W Radzie Duszpasterskiej mają udział kapłani, zakonnicy i świeccy specjalnie przez biskupa wyznaczeni” (ES 16 § 3).
- ¹⁴ Fakultatywnie mogą również zostać wezwani na synod prezbiterzy oraz inni wierni chrześcijanie w liczbie nieprzekraczającej połowy tych, którzy zostali określani w kan. 443 § 1–3. Przysługuje im głos doradczy (kan. 443 § 4).
- ¹⁵ Biskup diecezjalny może wezwać na synod także inne osoby świeckie (kan. 463 § 2).
- ¹⁶ *Congregatio pro Episcopis, Congregatio pro Gentium Evangelizatione, Instructio de synodis dioecesis agendis* (19.03.1997), AAS 89 (1997), s. 706–727; tekst polski [w:] *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, s. 517–557.
- ¹⁷ Tamże, s. 525–526.

- ¹⁸ *Statuti dell'Ordinariato Militare*, s. 781. Jan Paweł II w konstytucji apostołskiej zachęcał, aby w statutach określić „to wszystko, co odnosi się do rady pastoralnej [duszpasterskiej – A.R.] zarówno całego ordynariatu, jak lokalnej, z uwzględnieniem norm Kodeksu Prawa Kanonicznego” (SMC XIII).
- ¹⁹ Benedictus PP. XVI, *Allocutio Ad Plenariam Sessionem Supremi Tribunalis Signaturae Apostolicae* (4.02.2011), AAS 103 (2011), s. 115–118; tekst polski: Benedykt XVI, *Przemówienie do członków Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej „Wierni mają prawo do szybko i sprawnie działających trybunałów kościelnych”*, „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie), 3 (2011), s. 30.
- ²⁰ W zakresie określenia przymiotów kandydatów mających pośredniczyć w rozwiązywaniu sporu między autorem a adresatem aktu administracyjnego można postulować, aby wykorzystać wymogi przewidziane na urząd rzecznika sprawiedliwości i obrońcy węzła. Ustawodawca kodeksowy stanowi, że mają to być duchowni lub świeccy dobrego imienia, doktorzy lub licencjaci z prawa kanonicznego, wypróbowani w roztropności i gorliwości o sprawiedliwość (kan. 1435).
- ²¹ „Tylko duchowni mogą otrzymać urzędy, do wykonywania których wymaga się władzy święceń albo kościelnej władzy rządzenia”. Dla przykładu od kandydata do biskupstwa wymaga się przynajmniej 5 lat kapłaństwa (kan. 378 § 1, 4°). W tym przypadku powierzenie urzędu z pominięciem tego wymogu będzie skutkować nieważnością, gdyż „temu, kto nie otrzymał jeszcze święceń kapłańskich, nie można ważnie nadać urzędu związanego z pełnym duszpasterstwem, do wypełniania którego potrzebne jest wykonywanie władzy święceń” (kan. 150). Dlatego też *de lege ferenda* należy postawić wniosek, aby w sytuacji, w której stroną postępowania mediacyjnego jest kapłan, którego opinia może być narażona na niebezpieczeństwo, mediatorem była jednak osoba duchowna (por. kan. 483 § 2).
- ²² Benedictus PP. XVI, *Allocutio*, s. 30.
- ²³ „Biskup niech chętnie przyjmuje opinie świeckich dotyczące spraw diecezjalnych, mając na względzie ich kompetencje, roztropność i wierność oraz niech bierze je pod rozwagę” (AS 108). Ustawodawca kodeksowy, traktując o obowiązkach i uprawnieniach wszystkich wiernych chrześcijan, w tym także świeckich, postanowił: „Stosownie do posiadanej wiedzy, kompetencji i zdolności, jakie posiadają, przysługuje im prawo, a niekiedy nawet obowiązek wyjawiania swojego zdania świętym pasterzom w sprawach dotyczących dobra Kościoła, oraz – zachowując nienaruszalność wiary i obyczajów, szacunek wobec pasterzy, biorąc pod uwagę wspólny pożytek i godność osoby – podawania go do wiadomości innym wiernym” (kan. 212 § 3).